UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianae, 1661

De Ivreivrando. Titvlvs XXIV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62953

Visual Library

honeſtæ converſationis eſſe credebant, perſonam illius multipliciter commendantes.

CAP. XVI.

Is, pro quo beneficiando ſcribitur cum clauſula, ſi idoneus fuerit, non tenetur probare ſe idoneum, cùm idoneus præſumatur.

Idem a *Archidiac. & Præpoſito Mediolan.*

DVdum *b* archidiac. Mediolan. dedimus in mandatis, ut C. ſcholarem à Presbytero ſancti Victoris in clericum ejusdem eccleſiæ recipi faceret, & in fratrem: *c* & infrà. Sed Presbyter memoratus Archidiaconi declinans examen, aſſeruit, quòd nequaquam ſufficiebant duobus clericis facultates eccleſiæ memoratæ, adjiciens, quòd prædictus C. non erat idoneus ad illius eccleſiæ beneficium obtinendum: & infrà. Cauſam vobis duximus committendam ita, ut ex illa clauſula, ſcilicet ſi perſona fuerit idonea, quæ noſtro reſcripto reperitur inſerta, eidem ſcholari probandi ſe idoneum nulla neceſſitas imponatur: cùm prima facie præſumatur idoneus, niſi aliud in contrarium oſtendatur.

DE IVREIVRANDO.

TITVLVS XXIV.

CAP. I.

Agi poteſt ad relaxationem juramenti, cujus implementum turpitudinem continet ex parte ſuſcipientis. h. d. quò ad intellectum, & eſt caſus notabilis. Abbas.

Gregorius III. d *univerſis Chriſtianis.*

EX adminiſtrationis: *e* & ſ. Mandamus, quatenus creditores ad juramenta ſuper uſuris ſibi ſolvendis præſtita, relaxanda *ſub. contradict. abb. ob.* eccleſiaſtica diſtrictione cogatis.

CAP. II.

Non valet juramentum præſtitum à prælato de non repetendis rebus eccleſiæ. Vel ſic: A juramento meticuloſo fit abſolutio per judicem eccleſiaſticum.

Gregorius *in Regiſtro.* f

PErvenit ad nos *g* Laudicen. Epiſcopum ab Ar. comite rebus ſuis ſpoliatum, & jurare compulſum, quòd non repeteret ſic ablata. Cognita igitur contumelia, valde doluimus: aſſerentes ipſum Epiſcopum nullius juramenti vinculis ſuper hoc poſſe conſtringi: quem tamen abſolvimus, quia nefandiſſima coactione juravit.

CAP. III.

Non deierat, qui juramenti implementum in melius commutat. Et non aſtringitur quis juramento ad implendum, quod juravit, ſi ab alia parte non impletur, cujus reſpectu præbuit juramentum.

Idem *regi Francorum.*

PErvenit *h* ad nos [1 & ſ.] Non enim propoſitum aut promiſſum infringit, qui in melius illud commutat. Nec tu ei, etiamſi promiſſum tuum juramento, vel fidei obligatione interpoſita, conditione firmaſſes, aliquatenus teneris, ſi conſtat eum conditioni minimè paruiſſe.

[1 *Quòd cùm jam pridem ad partes Alverniæ, &c.*]

CAP. IV.

Ponitur forma juramenti ſeptem cap. continens, ſecundum quam jurant Papæ Epiſcopi: ſed hodie omnes recipientes dignitatem à Papa ſibi jurant. hoc ſit pro ſummario & diviſione.

Idem *Petro Subdiacono.*

EGO *a* N. Epiſcopus ab hac hora in antea fidelis ero ſancto *b* Petro, ſanctæque Romanæ eccleſiæ, domnoque meo Papæ C. ejusque ſucceſſoribus canonicè intrantibus. Non ero neque *c* in conſilio, neque in facto, ut vitam perdat aut membrum *d*, vel capiatur mala captione. Conſilium, quod mihi aut per ſe, aut per literas, aut per nuncium manifeſtabit, ad ejus *e* damnum nulli pandam: Papatum ſanctæ Romanæ eccleſiæ & regulas ſanctorum patrum adjutor ero ad defendendum, & retinendum (ſalvo ordine meo) contra omnes homines. Vocatus ad ſynodum veniam: niſi præpeditus fuero canonica præpeditione. Legatum Apoſt. ſed. quem certum eſſe cognovero, in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adjuvabo.

Limina Apoſtolorum ſingulis annis aut per me, aut per certum nuncium viſitabo: niſi eorum abſolvar licentia. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta evangelia.

CAP. V.

Non tenetur clericus Epiſcopo ſuo obedientiæ juramentum præſtare, niſi ratione adminiſtrationis ſibi conceſſæ.

Vrbanus Papa.

NVllus Epiſcopus clericos ſuos (niſi fortè, quibus ecclesiaſticarum rerum commiſſa fuerit diſpenſatio) ſibi jurare compellat.

CAP. VI.

Qui ſe obligavit ad uſuras ſolvendas, ſolvere non cogitur, niſi juraverit: quo caſu cogitur, ſed repetit.

Alexander III. *Epiſcopo Vigilen.*

DEbitores *i* ad ſolvendas uſuras, in quibus ſe obligaverant, cogi non debent. Si verò de ipſarum ſolutione juraverint, cogendi ſunt domino reddere juramentum. Et cùm uſuræ ſolutæ fuerint, creditores ad reſtituendas ſunt eccleſiaſtica ſeveritate (ſi neceſſe fuerit) compellendi.

CAP. VII.

Debitor, qui juravit creditori nullum gravamen ſuper pignorata inferre, donec ſolverit debitum, non auditur repetens pignora, volendo compenſare fructus in ſortem: ſed debet prius debitum integraliter ſolvere, & demum rem cum fructibus inde perceptis poſcere. h. d. & eſt caſus not.

Idem *Rothomagen. Archiepiſcopo, & ejus ſuffraganeis.*

AD noſtram noveritis audientiam perveniſſe, quòd cùm P. quibusdam hominibus certam ſummam pecuniæ mutuaſſet, quaſdam ab eis poſſeſſiones & reditus recepit in pignore, ipſos juramento ſtringens, quòd ſuper illis, donec ſolverent ſibi pecuniam, nullum ei gravamen inferrent. Licet autem de poſſeſſionibus illis & reditibus nondum ſortem deductis expenſis, receperit *l*, tu tamen frater Archiepiſcope eum propter hoc excommunicationis vinculo aſtrinxiſti: [1 & infrà.] Ideoque mandamus, quatenus recepta à præfato P. ſufficienti cautione, quòd vobis debeat parere mandato, abſolvatis eundem. Deinde debitores ejus, qui prædictas poſſeſſiones & reditus contra juramentum ſubtraxiſſe dicuntur, ſi ita eſt *m*, ...

---

a *Archiepiſcopo.* b *Ex hoc Decr. collige, quemlibet præſumi bonum, de quo art. præter Fel. vide Alex. conſ. 127. inci. Salvatoris. in 3. volum.* c *vide Angelum.* d *In duobus vetuſtiſſimis, nonus: in cæteris 3. habetur. in uno octavus. quod rectius videtur. Hoc caput inordinatè & præpoſterè ſequentibus eſt præpoſitum, cùm ſit ex ſec. compi. ſequentia ex 1.* e *Ca. 4. eod. tit. in 2. compil.* f *al. ex Regiſtro Gregorii.* g *Ca. 9. eod. tit. in 1. compil. & poſt conc. Lat. ſub Alex. III. p. 17. c. 7.* h *Ca. 10. eod. tit. in 1. compil. ſed neq; hoc c. dicit Ant. Auguſt. ſe invenire in reg. B. Gregor. vide B. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7. & q. 88. art. 2. & 12.*

a *Ca. 10. eod. tit. in 1. compil.* b *al. beato.* c ... *abeſt.* d *Quid app. membri veniat, ...* e ... *Auth. ſed nov. jur. C. de ſerv. fugit. & 89. diſt. c. ſingula.* ... f *al. abſolvat.* g *Sancta Dei.* h *Ca. ... eod. tit. ...* i *Ca. 1. eod. tit. in 1. comp. & poſt concil. Lat. ...* k ... *eod. tit. in 1. compilat.* l *vid. l. 1. cum not. C. de fruct. ...* m *In Cod. Barb. Si ita eſt, per cenſuram eccleſiaſticam ...tis.*

eccleſiaſtica

eccleſiaſtica cenſura cogatis, ut hæc reſtituant, nec ſibi moleſtias inferant, donec ei pecunia perſolvatur. Cùm autem ei pecuniam, ſicut juraverunt, perſolverint: vos ipſum ad reſtituendum, quicquid (deductis expenſis) ultra ſortem recepiſſe conſtiterit, inducere ſtudeatis: & ſi commonitus non fecerit in eandem excommunicationis ſententiam reducatis eundem.

[1 *Exinde vobis literas noſtras cogimur deſtinare, præſertim cum ille ſicut aſſerit, ſorte ſua velit eſſe contentus.*]

CAP. VIII.

Juramentum per metum extortum ſervari poteſt ſine interitu ſalutis æternæ, ſervandum eſt: eccleſia tamen Romana conſuevit à tali juramento abſolvere.

Idem *Senon. Archiepiſcopo.*

SI verò *a* aliquis quenquam graviſſimo metu ſub religione juramenti, ſuum jus refutare coëgerit, ipſumque ſibi retinuerit, quia nos conſulere voluiſti, an alter eorum vel neuter id habere debeat: Duximus tibi reſpondendum, quòd non eſt tutum quemlibet contra juramentum ſuum venire, niſi tale ſit, quod ſervatum vergat in interitum ſalutis æternæ: nec nos alicui dare materiam volumus veniendi contra juramentum proprium, ne auctores perjurii videamur. verùm aliquando in Rom. eccleſia pluribus præ.n. factum eſſe recolitur, quòd clerici, qui coacti miniſterium eccleſiæ abjurarunt, de juramento abſolutionis beneficium meruerunt, & ad coërcendam iniquitatem eorum, qui eccleſiaſticos viros ad præſtandum illud compulerant, permiſſi ſunt in eadem eccleſia miniſtrare.

CAP. IX.

Monachi pro debito monaſterii jurant ſtare in obſtagio, & fidejuſſores, qui juraverunt creditorem indemnem ſervare, juramenta ſervare coguntur.

Idem *b Sardinenſibus Epiſcopis.*

EX reſcripto *c*, quod nobis eſt præſentatum, innotuit Abbatem Tremen. cum Petro ſuper ſumma octo millium ſolidorum taliter conveniſſe: & infrà. Super hæc prædictus Abbas quoſdam ex monachis obſides dedit, qui de obſervanda conventione juraverunt, ut ſi ipſi deficerent, alii monachi loco eorum in obſtagio ponerentur. Inſuper ſi fidem dicti monachi non ſervarent, Abbas dedit eidem V. *d* & ejus uxorem fidejuſſores: qui ſimiliter fidem præſtitiſſe dicuntur. Ideoque mandamus, quatenus tam Abbatem, quàm monachos, quàm V. & uxorem ipſius monere curetis, ut ſicut jurarunt, eandem conventionem faciant adimpleri, alioquin Abbati & monachis ingreſſum interdicatis eccleſiæ: & in terra præfati V. & uxoris ejuſdem uſque ad dignam ſatisfactionem inhibeatis divina officia celebrari.

CAP. X.

Perjurus eſt & ab ea eccleſia removendus, qui non neceſſitate, ſed voluntate venit contra licitum juramentum.

Idem *Lundon.* [*& Vigorien. Epiſcopis.*]

QVerelam *e* R. canonici Linconien. accepimus, quòd cùm V. clericus ei duos biſantios nomine eccleſiæ de ſtatera ſe annuatim ſoluturum interpoſito ſacramento firmaſſet, per biennium ab hujuſmodi penſionis ſolutione ceſſavit. Quoniam igitur non merentur eccleſias regere, qui ſunt crimine perjurii irretiti, mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit memoratum V. contra juramentum ſuum non neceſſitate, ſed voluntate ab ejuſdem penſionis ſolutione *f* ceſſaſſe, ipſum à præſcripta eccleſia removentes, ea præfato R. reſtituere minimè differatis.

CAP. XI.

Si præſentatus jurat præſentanti de antiquo cenſu augendo, & poſtea contrarium jurat inſtituenti, valet ſecundum & non primum, tamen ab eccleſia removetur.

Lucius III. *Norvicen. Epiſcopo.*

TVa nos duxit fraternitas *a* conſulendos, cui ſtandum ſit juramento cùm clerici è religioſi jurisjurandi religione conſtringunt ad majorem ſolito penſionem ſolvendam, vel præſtandum aliquid beneficii præter ſolitam penſionem: cùm autem inſtituuntur ab Epiſcopis, jurant, quòd antiquam penſionem & ſolitam non augebunt. Tuæ igitur conſul. breviter *b* reſpondemus, quòd cùm poſterius juramentum ratione & Lateranenſis concilii *c* auctoritate juvetur, primo præjudicat, quod de cupiditate proceſſit. Cæterùm juſtum eſt, ut clerici pro perjurio, quod vitare non poſſunt, ab eccleſiis excludantur.

CAP. XII.

Epiſcopi de perjurio gravius, quàm alii ſunt puniendi. h. d.

Vrbanus III. *Archiepiſc. Piſan.*

CVm *d* quidam [1 & ſ.] Conſul. t. t. r. quòd in Epiſcopos qui ſuum tranſgreſſi ſunt juramentum, eſt tanto gravius vindicandum, quanto majori præeminent dignitate, & eorum exemplo facilius alii poterant ad ſimilia provocari.

[1 *Epiſcopi Sardiniæ ſicut nobis eſt ex tua parte propoſitum, quibuſdam pecuniam ſicut tenebantur, juramento adſtricti non ſolverint: & quidam Epiſcopus ipſius terræ in die dedicationis eccleſiæ ordines, cùm dies ille ad hoc inſtitutus non fuerit, celebraverit: & quidam etiam juraverunt aliquando quòd fratri vel ſorori, patri aut matri loqui non debeant, aut quodlibet eis ſubſidium miniſtrare à nobis quid de hujuſmodi faciendum ſit, tua f. requiſivit. Nos igitur.*]

Illicitum eſt juramentum de non præbendo ſubſidium conjunctis. hoc dicit.

Illi verò *e*, qui jurant non loqui patri vel matri, ſorori, vel fratri, aut eis humanitatis ſubſidium non exhibere: abſolvendi ſunt ab illius obſervantia juramenti, cùm illicitum ſit, & contrarium rationi: injuncta tamen eis de hoc, quod malè juraverant, pœnitentia competenti.

CAP. XIII.

Non valet juramentum monachi clauſtrum abjurantis: & ſibi de hoc gravis pœnitentia imponitur.

Idem.

SIcut *f* ex literis tuæ diſcretionis cognovimus R. prior monaſterii tui iracundiæ calore ſuccenſus, juramento firmavit, quòd in clauſtro ejuſdem monaſterii, quo ſe vinculo profeſſionis adſtrinxit, non eſſet cum G. monacho ulterius moraturus: [1 & ſ.] Reſpondemus, quòd non licuit monacho ſupradicto temerarium *g* juramentum facere, maximè cùm fidem profeſſionis frangeret, & ſtabilitatis ſuæ propoſitum evacuaret. Ideoque circa eum tua ſolicitudo provideat, quòd talis ei pœnitentia injungatur, ut alius quilibet exemplo ejus deterritus, ſimile aliquid facere pertimeſcat: ipſe verò in clauſtro, quod licitè abjurare non potuit, cum ſtabilitate perpetua, ſuam pœnitentiam exequatur.

[1 *Quærenti ergo tibi quid ſuper hoc circa eundem monachum ſit agendum.*]

CAP. XIV.

Vaſallus, qui juravit prælato, ſucceſſoribus jurare non cogitur.

a *Cap. 4. eod. tit. in 1. compil. & poſt conc. p. 17. & ca. 1. vide c. ad audientiam, ſuprà.* b *Sardin. & Gabilon. Epiſ.* c *Ca. 6. eod. tit. in 1. comp. & poſt conc. Lat. ſub Alex. III. p. 17. c. 3.* d *al. G. ac N.* e *Ca. 7. eod. tit. in 1. comp. & poſt conc. Lat. ſub Alex. III. part. 43. Vide Corſet. ſing. 93. lit. E. in verbo Emphiteuta.* f *uſum.*

a *Ca. 2. eod. tit. in 2. comp.* b *taliter.* c *Conc. Lat. ſub Alex. III. c. 7. §. prohibemus. Habes infr. de conſ. c. prohibemus.* d *Ca. 11. eod. tit. in 1. comp.* e *Vide Sotum lib. 8. de juſt.* f *C. 3. eod. tit. in 2. comp.* g *Vide B. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7. & Sot. l. 8. de juſt. & jure. q. 1. art. 7.*

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Clemens III. *VV.* a *Regi Siciliæ.*

VEritatis *b* amica ſimplicitas : [1 & ſ.] Reſpondemus, ut hæredes tui, qui nobis vel alicui ſucceſſorum noſtrorum juraverint, aliis jurare minimè compellantur : catholicis tamen ſucceſſoribus noſtris, qui pro tempore fuerint, & homagii *c* & fidelitatis puritatem, nihilominus ac ſi juraſſent, omni tempore teneantur abſque tergiverſatione aliqua fideliter obſervare.

[1 *Nullis verborum fallaciis, nullis appetit ambiguitatum involucris offuſcari. Ea propter fili chariſſime in Domino, audito quòd in magnitudinis tuæ præſentia quæſtio mota fuerit, utrùm ex tenore noſtri reſcripti colligeretur quòd ſinguli tuorum hæredum ſingulis noſtris ſucceſſoribus fidelitatis præſtare debeant & hominii juramentum. Intellecta etiam expreſſione vel expoſitione dil. fi. n. A. tit. S. crucis in Hieruſalem & P. tituli S. Laurentii in Damaſco Presbyterorum cardin. ſed. Apoſt. le. quæ ad nos fuit ſub ſigillorum ſuorum teſtificatione tranſmiſſa : à ſano intellectu eorum nolumus aliquatenus diſſentire, ſerenitati regiæ duximus intimandum, quòd cùm intentio noſtra non ſit ut intolerabile tibi ſit tuiſq; hæredibus imponere, taliter in hoc articulo tibi.*]

CAP. XV.

A juramento per metum extorto eccleſia ſolet abſolvere : & ejus tranſgreſſores, ut peccantes mortaliter non puniuntur.

Cœleſtinus III. *d Brunduſienſi Epiſcopo.*

VErùm *e* in ea quæſtione, quæ quinto loco ponitur, an à ſacramenti vinculo abſolvantur, qui iſtud inviti pro vita & rebus ſervandis fecerunt : nihil aliud arbitramur, quam quòd anteceſſores noſtri Rom. pont. arbitrati fuiſſe noſcuntur, qui tales à juramenti nexibus abſolverunt. Cæterùm, ut agatur conſultius, & auferatur materia *f* dejerandi, non eis ita expreſsè dicatur, ut juramenta non ſervent : ſed ſi non ea attenderint, non ob hoc ſunt tanquam pro mortali crimine puniendi.

CAP. XVI.

Si is, cujus mandato ſtare juravi, aliquid mihi præcipit contra juramentum per me prius licitè factum, illud ſervare non teneor. hoc dicit, inhærendo verbis literæ.

Innocentius III. *g H. & S. & M. civibus Venetis.*

VEniens *h* ad præſentiam noſtram A. nobis expoſuit, quòd olim cum M. Maurien. *i* alternatim convicia ingerendo certavit : propter quod cùm graves inimicitias incurriſſet, quidam, qui partis utriuſque amatores extiterant, ſuggeſſerunt prædicto A. ut in ſatisfactione injuriarum veſtro juraret obedire mandato. Cumque idem *k* non crederet ſe tale quid commiſiſſe, propter quod ei aliquod grave deberet imponi, juramentumque illud ſub tali confidentia præſtitiſſet, ipſi ſub juramenti debito præcepiſtis, ut nunquam curiam Ducis intraret, niſi cùm omnes per edictum ipſius generaliter ad curiam vocarentur. [1 & ſ.] Verùm quia idem A. qui dicti Ducis eſt conſiliarius, & in jure ſuo multis eccleſiis, quarum eſt advocatus, ex promiſſo tenetur adeſſe, nequaquam taliter juraſſet, ſi mandatum illud ſibi contrarium præſciviſſet : noveritis nos Patriarchæ Granden. mandaſſe, ut ſi mandatum priori juramento licitè facto repugnet, ipſum auctoritate noſtra denunciet non ſervandum. *l*

[1 *Aut niſi per nobilem virum R. comitem & H. Mauroten. qui abſentes eſſe dicuntur, ipſum contingeret relaxari.*]

a *al. Gulielmo.* b *Ca. 5. eod. tit. in 2. compil.* c *al. hominii etiam fidelitatis puritatem, &c.* d *al. Brundienſ. Archiep.* e *Pars c. cum non ab homine. ſup. de jud. & c. 6. eod. tit. in 2. compil.* f *Perjurandi.* g *Henrico Vitali & Leonardo Marco Mauricen.* h *Cap. 1. eod. tit. in 3. comp.* i *Mauricen.* k *Cumq; idem A. non credens ſe tale, &c.* l *obſervandum.*

CAP. XVII.

Qui juravit eccleſiam defendere, & requiſitus ſine juſta excuſat, perjurus eſt, nec eum defendit appellatio.

Idem *magiſtro Apollinari.*

BRevi ſciſcitatus *a* es quæſtione, utrùm ille, qui juramento alicujus eccleſiæ ſervare ac pro poſſe defendere juramento tenetur, ſi neceſſitate imminente ſuper hoc ſub juramenti debito requiſitus duxerit appellandum, perjurii reatum incurrat. Reſpondemus, quod in hoc articulo appellantem à perjurio talis appell. non excuſat, (niſi forte ſi difficultas exiſtat, propter quam requiſitus non poſſit eccleſiæ ſubvenire) culpa perjurii potius irretitur.

CAP. XVIII.

Iurans ſcienter illicitum, non indiget abſolutione, ſed tenetur illud non obſervare. Si verò juravit ignoranter, debet illud obſervare, ſi aliquo licito modo eſt obſervabile. Si autem juravit licitum, quod putabat illicitum, debet obſervare juramentum, ſed de animo depravato aget pœnitentiam.

Idem *illuſtri Regi Aragoniæ.*

QVanto perſonam *b* tuam : [1 & ſ.] Quidam conſiliarii tui (imò potius deceptores) tuum animum induxerunt, ut jurares irrequiſito aſſenſu populi uſque ad certum tempus patris tui conſervare monetam, quæ tamen circa mortem ejus fuerat legitimo pondere defraudata. Cùm autem adeò ſit deminuta & minoris valoris effecta, quòd grave propter hoc ſcandalum in populo generatur, tu quod egeras *c* indiſcretè cupiens revocare, ac neceſſitati populi ſatisfacere, ab obſervatione juramenti prædicti poſtulaſti ſuppliciter à nobis abſolvi. Super quo diligens indagator potuiſſet facilè invenire, quod non tam erat abſolutio neceſſaria, quàm interpretatio requirenda : quoniam cùm juramentum feciſti, monetam aut falſam aut legitimam eſſe credebas. Si falſam, juramentum fuiſſet illicitum, & nullatenus obſervandum, & pro eo eſſet tibi pœnitentia injungenda : cùm juramentum non ut eſſet iniquitatis vinculum, fuerit inſtitutum. Si verò legitimum eſſe credebas, juramentum licitum fuit & uſque quaque ſervandum. Et ut irreprehenſibiliter obſervetur conſulimus & mandamus, ut reprobata moneta, quæ à legitimo pondere fuerat defraudata, ſub nomine patris tui moneta cudatur, quam ad legitimum pondus reducas, ſecundùm eum ſtatum, quem tempore patris tui habuit meliorem, ita quòd antiqua moneta, quæ ab illo ſtatu falſata non fuerat, cum ea pariter expendatur : per quod & diſpendium vitari poſſit & juramentum ſervari. Veruntamen ſi monetam ipſam in præſtatione juramenti credebas à legitimo pondere deminutam, & tua ſuper hoc conſcientia te remordeat, tuum humiliter confitere peccatum, & ſatisfactionem injunctam tibi pro illicito juramento ſtudeas adimplere.

[1 *Inter alios Chriſtianos principes ſinceriori charitate diligimus, tanto ſerenitati regiæ diligentiori ſollicitudine volumus providere, ne quid ei, quod abſit, immineat, quod vel in periculum animæ tuæ aut detrimentum terræ valeat redundare. Eam quidem literarum tuarum & plurium prælatorum, nec non & aliorum multorum in regno tuo conſiſtentium nobis innotuit, quòd adverſus inimicos Chriſtianitatis, qui præ magnitudine ſui potentia magnam Hiſpaniæ tunc temporis occupabant, in auxilium chariſſimi in Chriſto fi. n. regis Caſtellæ illuſtris, cum armatorum multitudine feſtinares.*]

CAP. XIX.

Non valet juramentum præſtitum in præjudicium juris ſuperioris.

a *Cap. 2. eod. tit. in 3. compilatione.* b *Ca. 4. eod. tit. in 3. compilat.* c *In Cod. Barbat. egeras indiſcretè, diſpendi ... ent, &c.*

Idem

Idem *conſulibus & populo* a *Tudertino*.

VEnientes *b* ad ſed. Apoſt. conſules veſtros ſuper his, quæ ad nos de vobis ſæpius referuntur, & commonere curavimus,& aliquantulum aſpere convenire. Cùm enim & appellationibus interpoſitis ad Apoſt. ſed. teneamini humiliter & devote deferre, cùm & leges etiam ſeculares poſt ſententiam beneficium appellationis non denegent aggravatis, vos ſententias appellatione ſuſpenſas executioni mandatis. Verùm iidem conſules nobis exponere curaverunt, quòd cùm aliqui veſtrum vocantur ad officium conſulatus, firmant proprio ſacramento, quòd ſuper mutuis & plagiariis, ſecundùm veſtræ civitatis conſuetudinem judicabunt, & intra 28. dies quæ judicaverunt, exequentur. Vnde ſalvo hujuſmodi juramento vos non poſſe ſuper his appellationibus deferre dicebant. Quia verò non minus judices ſecundùm leges, quàm conſules veſtri ſecundùm conſuetudinem veſtræ civitatis judicare jurarunt : & ideò ſicut judices contra leges, ſic & conſules veſtri contra conſuetudinem poſſent ſubditos adgravare, mandamus, quatenus appellationibus ad nos interpoſitis, deferatis, cùm prædictum juramentum vos excuſare non poſſit, in quo debet intelligi juris ſuperioris exceptum. Cùm ergo poſtquam S. lator præſ. ad ſed. Apoſt. à ſententia G. judicis appellavit, ſententiam ipſam duxeritis executioni mandandam, in poſſeſſionem rerum, de quibus quæſtio vertebatur, appellantis adverſarium inducentes : volumus & mandamus, ut poſſeſſorem ipſam reſtituatis eidem : alioquin noveritis nos Epiſcopo Nucerino *d* mandaſſe, ut vos ad illud eccleſiaſtica compellat.

CAP. XX.

[illegible] uſuras non repetere, poteſt juramento non obſtante ex novo cauſa repetere h. d. ſecundùm intellectum notabiliorem.

Idem *Piſano Archiepiſcopo*.

AD noſtram *e* noveritis audientiam perveniſſe, quòd cùm I. & G. Petro uſuras non modicas perſolviſſent, juramento firmaverunt, quòd nec per ſe, nec per alium prædictas uſuras repeterent, vel apud eccleſiaſticum judicem, ſeu etiam ſecularem ſuper his deponerent quæſtionem. Cumque creditor condiderit teſtamentum, ſuis præcepit hæredibus, ut omnibus, qui probarent ſe dediſſe uſuras eidem, ipſas ei reſtituere procurarent. Vnde cùm prædicti I. & G. uſuras repetere non adtentent propter hujuſmodi juramentum, & hæredes prædicti P. eis negligant ſatisfacere de uſuris. Mandamus, quatenus ſub pœna excommunicationis publicè in eccleſia proponi facias vel proponas, ut qui ſuper hoc noverint veritatem, procedant ad teſtimonium proferendum : & ſi per dicta teſtium vel alia documenta tibi conſtiterit de præmiſſis, hæredes illius, ut uſuras, quas à prædictis pater eorum accepit, reſtituant univerſas, eccleſiaſtica cenſura compellas.

CAP. XXI.

Juramentum generale debet ita intelligi, ſi fieri poteſt, ut non obligat, alias tanquam temerarium non obligat contra juris obſervantiam.

Idem *Neapolitano Archiepiſcopo*.

AD noſtram *f* noveris audientiam perveniſſe, quòd à te quaſi per extorſionem tale fuit præſtitum juramentum, quòd in omni cauſa deberes ordinem judiciarium obſervare. Verùm quoniam ſecundùm traditiones canonicas manifeſta adcuſatione non indigent *g*: nec in eis eſt ordo judiciarius obſervandus, qui debet in aliis obſervari : nec tu quando ſub præmiſſo tenore juraſti, habebas in mente, ut propterea venires contra canonicas ſanctiones, alioquin non juramentum, ſed perjurium potius extitiſſet, nec eſſet aliqua ratione ſervandum. Nos juramentum tuum benignius interpretari volentes, ita quòd conſonet canonicis inſtitutis, fra. t. auctoritate præſentium intimamus, quòd in manifeſtis & notoriis ratione juramenti præmiſſi non credimus te teneri ſervare ſubtilitatem ordinis judiciarii, quam in his non ſervari per omnia ipſa juris ratio poſtulat & requirit. unde videbitur ſubtiliter intuenti de ordine judiciorum procedere, ut in præmiſſis non per omnia ordo judiciarius obſervetur. Quanquam & ſecundùm adprobatum intellectum rectè poſſit intelligi quod juraſti, ut in omnibus cauſis ordinem judiciarium obſervares, in illis videlicet, in quibus eſt ordo judiciarius obſervandus. Sic ergo faciens & juramenti tenorem ſervabis, & inſtituta canonica non omittes.

CAP. XXII.

Si unum juramentum uni debitum alteri præſtatur, illicitum eſt: & eo non obſtante, cui debetur, præſtandum eſt.

Idem *judici Carolitano*. a

EA te *b* credimus diſcretione vigere, ut intelligas per teipſum quòd onus non remittitur, ſed augetur, cùm cuiquam improvidè ſolvitur, quod alii ex debito eſt præſtandum. Sanè cùm Archiepiſcopus Turritanus à te nomine *c* noſtro juramentum fidelitatis (ſicut à nobis mandatum acceperat) exegiſſet, illud exhibere in ejus manibus diſtuliſti, adſerens, quòd Piſano Archiepiſcopo ſalvo Apoſtolicæ ſedis honore hujuſmodi præſtiteras juramentum. Cùm igitur nobis & eccleſiæ Romanæ fidelitatem facere tenearis, ſi præſtitum juramentum ei, quod à te nobis tanquam debitum eſt præſtandum, contrarium reputes : illud illicitum judicabis : & illicito non obſtante, quod licitè, imò ex debito petitur exhibebis: vel ſi præſtitum præſtando contrarium non exiſtit, illud ſine difficultate præſtabis.

CAP. XXIII.

Qui juravit ſtare mandato alicujus, non tenetur parere ſi præcepit illicita, ut quòd filium exhæredet, vel uxorem abjuret.

Idem d *Alatrino Epiſcopo*.

QVintavallis *e* noſtris auribus intimavit, quòd pro offenſa, quam filiæ ipſius aliis mulieribus irrogarent, quòd earum mandato pareret, præſtitit juramentum : quæ tale illi ſub debito juramento dedere mandatum : quòd ſi quando *f* filii aut uxor illius aliquot factum vel verbum contumelioſum mulieribus illis objicerent, idem filias & filios exhæredaret, & à ſe propriam removeret uxorem. Quocirca mandamus, quatenus cùm licitum fuerit juramentum, ſed mandatum illicitum, prædictis ut revocent mandatum illud injungas, alioquin eum ad mandati obſervationem illius denuncies non teneri.

CAP. XXIV.

Ex cauſa levi & temeraria conjuges etiam quo ad torum, & mutuam cohabitationem, ſe ſeparare non poſſunt, etiam cum juramenti interpoſitione.

Idem *Archiepiſc. Tarraconen*.

TVa nos duxit *g* fraternitas conſulendos, quid tibi ſuper hoc ſit faciendum, quòd B. & A. uxor ejus adinvicem juraverunt ſe nunquam mutuò petituros: idem verò nunc repetit illam inſtanter: ea econtrario adfirmãte,

---

a *al. Tridentino*. b *C. 5. eod. tit. in 3. comp. vide Guido. Pap. [illegible]*. c *poſſunt*. d *Recentino*. e *Ca. 6. eod. tit. in 3. comp. Vide D. Thom. 2. 2. q. 78. art. 3. & Sotus lib. 6. de juſt. & jur. q. 1. art. 4.* f *C. 7. eod. tit. in 3. comp.* g *Vide l. ſi verò. §. qui pro rei. ff. qui ſatisdare cog. & leg. 2. & Bar. ff. de furtis.*

a *Al. Karſalitin.* b *Ca. 8. eod. tit. in 3. comp.* c *nomine eccleſiæ.* d *Salatrino.* e *C. 9. eod. tit. in 3. comp. Vid. Bald. in Authen. generaliter. C. de Epiſc. & cler.* f *filiæ.* g *Ca. 10. eod. tit. in 3. comp. Vide Sot. lib. 4. ſentent. diſt. 32. q. 1. art. 3.*

quòd prius ſe faceret *a* Saracenam, quàm rediret ad eum: [1 & ǰ.] Nos igitur fraternitati tuæ reſpondentes: mandamus, quatenus utrumque ad continentiam ſervandam moneas & inducas: quam ſi promittere voluerint & ſervare, utrumque dimittas ſine alio commorari: alioquin ſi vir noluerit continere, tu illam ut revertatur ad ipſum, & tanquam uxor cum viro moretur, per excommunicationis ſententiam adpel. re. compellas: cùm & temerarium fuerit hujuſmodi juramentum, & adulterium utrinque ſit commiſſum.

[1 *Sed adulterum cui adhæſit poſtquam receſſit ab eo libenter dimitteret, & caſtitatem promitteret, & juraret.*]

CAP. XXV.

Is qui juravit cum muliere contrahere, propter ſupervenientem fornicationem, vel deformitatem, eam repellere poteſt: propter præcedentem non. h. d.

Idem b *Genuen. Archiepiſcopo.*

QVemadmodum *c* ſi vir mulieri juraſſet quando contraxit cum illa, quòd eam ſemper pro legitima uxore teneret, pro fornicatione, quam mulier antea commiſiſſet, non poſſet eam dimittere: ſed pro fornicatione, quã poſtea perpetraret, eam dimittere poſſet, non obſtante hujuſmodi *d* juramento, quoniam in eo talis erat ſubintelligenda conditio, ſi videlicet illa in legem conjugii non peccaret. Ita ſi quis juraverit ſe ducturum aliquam in uxorem, non poteſt ei fornicationem opponere præcedentem, ſed ſubſequentem, ut illam non ducat in conjugem: quia in illo juramento talis debet conditio ſubintelligi, ſi videlicet illa contra regulam deſponſationis non venerit.

Alioquin ſi poſt hujuſmodi juramentum publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in uxorem: quod eſt prorſus abſurdum. Nam ſi poſt contractum conjugium vir propter fornicationem, licitè poteſt uxorem à ſua cohabitatione dimittere: longè fortius ante conjugium celebratum propter eandẽ cauſam ſponſus licitè poteſt in ſuam cohabitationem non admittere ſponſam: quia turpius ejicitur, quàm non admittitur hoſpes *e*. Non obſtante in alterutro caſu vinculo juramenti, quòd quidem propter ſubintelligendam conditionem eſt tale, ut is qui juravit, ad utrumque ſine tranſgreſſione ſe poſſit habere. Quòd ſi poſt hujuſmodi juramentum mulier fieret non ſolùm leproſa, ſed etiam paralytica, vel oculos, vel naſum amitteret, vel quicquam ei turpius eveniret: nunquid vir teneretur eam ducere in uxorem? profectò ductam non poſſet dimittere. Sed nunquid non ductam admittere teneretur? quamvis interdum contractum non dirimat, quod impedit contrahendum.

Si vir juravit non accuſare uxorem, temerarium eſt juramentum: ſed ſi ſpecialiter de adulterio hoc juravit, denunciare poterit, ſed accuſare non debet.

Illud autem juramentum eſt proculdubio temerarium, ſi vir juret uxori, quòd eam ſuper nullo crimine adcuſabit: quia ſi mulier fieret infidelis, & nollet cohabitare viro abſque contumelia creatoris, vel ut illum traheret ad infidelitatis errorem: tunc incunctanter debet illam impetere apud judicem ſuum, ut eam niſi penitus reſipiſceret, omninò dimitteret, ſecundùm canonicas ſanctiones. Quòd ſi expreſsè juraſſet, quòd eam ſuper adulterio non impeteret, eſſetne ſervandum hujuſmodi juramentum?

Cùm ſcriptura *f* teſtetur quòd patronus eſt turpitudinis, qui celat crimen uxoris: & ſecundùm regulam evangelii *g*, ſi primò & ſecundò correcta reſipiſcere nollet, dicendum eſſet eccleſiæ, ut tanquam ethnica & publicana deinde vitaretur: ne per hoc libera præ[...] ei peccandi facultas propter impunitatem pecca[...] nunquid vir non poteſt dimittere uxori peccan[...] lùm ſepties, ſed etiam uſque ſeptuagies ſepties [...] dùm evangelicam veritatem *a*? Tutius ergo in hoc [...] ſu videretur, ut propter jurisjurandi religionem [...] ſare deſiſtat uxorem ad divortium celebrandum [...] quam denunciare eam poſſit ad pœnitentiam [...] dam.

CAP. XXVI.

Licitè ex cauſa neceſſaria etiam per religioſos juratur.

Idem *Abbati & capitulo Caſtellionis.*

ETſi Chriſtus *b* præceperit ſecundùm evangelicam veritatem. Sit ſermo veſter, eſt eſt, non non: [...] firmatio vel negatio ſicut procedit ex ore, ita [...] ex corde: quia tamen hominum excreſcente malitia [...] plici adſertioni vel negationi vix creditur, idcirco [...] ter adjunxit, quod amplius eſt, à malo eſt: à malo [...] dem non tam culpæ, quàm pœnæ: nec exhibentium [...] exigentium juramentum, nam incredulitatis [...] magis eſt pœna, quàm culpa, unde non dixit, malum [...] dixit, à malo. Licet enim juramentum prohibuiſſe [...] minus videatur, nuſquam tamen per creatorem, [...] creaturam jurare prohibuit: ne per hujuſmodi [...] tum transferretur ad creaturam honorificentia [...] ris. Quare cùm in evangelio *c* præmiſiſſet: Dico vobis, nolite jurare omnino: ſtatim ſubjunxit: neque per cœlum, quia thronus Dei eſt: neque per terram, quia ſcabellum pedum ipſius eſt: neque per Hieroſolymam, quia civitas eſt regis magni: neque per caput tuum, quia non potes unum capillum facere album aut nigrum. [...] quamvis non ſit per creaturam jurandum: ſi tamen [...] tur per creaturam, ſervandum eſt quidem, dummodo [...] licitum quod juratur: quia teſte veritate, qui jurat [...] cœlo, jurat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum. Iacobus *d* quoque non ſimpliciter prohibet juramentum: ſed voluntatem jurandi, cùm ait: Ante omnia fratres mei nolite jurare, quoniam *e* ad juramentum [...] debet quenquam ſpontanea voluntas inducere, ſed neceſſitas trahere importuna: & tunc poteſt ſine culpa [...] dummodo illos tres *f* comites habeat juramentum [...] quibus Propheta ait *g*: Et jurabunt, vivit Dominus [...] veritate & judicio & juſtitia. Quod autem Iacobus [...] ſubdit: Neque per cœlum, neque per terram, neque [...] quodcunque aliud juramentum: jurare vetat per [...] libet creaturam, quodcunque ſit illud: alioquin non [...] xiſſet Apoſtolus *i*: Homines per majorem ſuum [...] & omnis controverſiæ eorum ad confirmationem [...] eſt juramentum: in quo patenter oſtendit, per quem [...] ſit jurandum, cùm ait: homines per majorem ſuum [...] rant, id eſt, per Deum, & cur ſit jurandum, [...] cet omnis controverſiæ finis ſit juramentum. Angelus quoque, quem vidit in Apoc. *k* Ioan. ſtantem ſuper mare & ſuper terram, levavit manum ſuam ad cœlum, & juravit per viventem in ſæcula ſæculorum. Chriſtus etiam plus legitur dixiſſe in Evangelio, quàm eſt eſt [...] non non: cùm ſæpiſſimè dixerit: Amen dico vobis [...] ipſe, ſecundùm Lucam exponens, cùm præmiſiſſet [...] Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus eſt in patria ſua: conſequenter adjunxit. In veritate dico vobis, quia multæ viduæ erant in diebus Heliæ in Iſrael [...] Apoſtolus quoque jurabat cùm diceret *m*: Teſtis [...]

---

a *Vide Covarru. lib. 4. Var. reſ. c. 9.* b *In antiq. Ianuenſ.* c *Ca. 11. eod. tit. in 3. compil. Vid. Mag. & Doct.* d *ſacramento.* e *Vide l. pen. De cond. ob. tur. cauſ. in D. & l. ſi plagii. per Bart. De verb. obligat.* f *Levit. 18.* g *Matth. 18.*

a *Matt. 18. Luc. 17.* b *C. 13. eod. tit. in 3. comp. Vid. S. Thom.* [...] *2. q. 89. art. 2. & Sot. l. 8. de juſt. & jure. q. 1. art. 2.* [...] *teſtu jurans per S. Iacobum, vel alium deponat in Laſſum* [...] *Ibid.* d *Iac. 5.* e *quoniam ad jurandum, &c.* f [...] *Thom. 2. 2. q. 89. art. 3.* g *Hier. 4.* h *Iacob. 5.* i *Heb. 6.* k *Apoc. c. 10.* l *Luc. 4.* m *Rom. 1.*

mihi Deus: & iterum. *a* Quotidie morior per gloriam veſtram fratres: quæ Græca exemplaria manifeſtiſſimam jurationem eſſe oſtendunt. Si enim per ſe malum eſſet jurare, profectò Dominus non juraſſet, cùm tamen in Veteri Teſtamento legatur *b*. Quia juravit Dominus, & non pœnitebit eum. & rurſus *c*: Iuravit Dominus David veritatem, & non fruſtrabitur eum: imò & præcepit in Veteri Teſtamento *d*: Redde Deo *e* juramenta tua. Quædam enim prohibentur, quia per ſe mala ſunt, ut furtum, adulterium, & hujuſmodi: quæ non ſunt aliquatenus facienda. Quædam verò prohibentur ex cauſa, non quia per ſe mala ſunt, ſed quia ſi fiant frequenter & multùm, ex his mala ſequuntur: ut vinum per ſe malum non eſt, & tamen prohibet Apoſtolus dicens *f*: Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria: quoniam ex frequenti & immoderata potatione vini, luxuria generatur. Sic & juramentum per ſe quidem malum non eſt, cùm ſit confirmatio veritatis, ſed tamen prohibetur ex cauſa, quoniam ex frequenti & incauta juratione perjurium ſæpe contingit: ſicut in Eccleſiaſtico legitur *g*: Vir multùm jurans replebitur iniquitate, & non diſcedet à domo ejus plaga. Quemadmodum ergo Paulus indulſit propter neceſſitatem diſcipulo ſuo Timotheo *h*, ut utatur modico vino propter ſtomachum, & frequentes infirmitates: ſic profectò cùm neceſſitas exigit, pro re vera, licita, & honeſta poteſt ſecurè jurari, quia ceſſante cauſa, ceſſat effectus *i*. Licet ergo debeatis eſſe imperfecti, ut quantum poteſtis juramenti vinculum entetis: volentes tamen indemnitati veſtri monaſterii providere, ne propter defectum teſtium, ſui juris ſuſtineat læſionem: præſenti vobis pagina indulgemus, quatenus vos & monaſterii veſtri converſi poſſitis in cauſa eadem (deficientibus aliis teſtibus) pro ipſo perhibere teſtimonium veritati.

CAP. XXVII.

Iuramentum contra utilitatem eccleſiaſticam præſtitum, non tenet.

Idem *Epiſcopo Amolien.*

SIcut *k* noſtris eſt auribus intimatum, eccleſia Tudertina vacante, ipſius canonici, & Epiſcopus cum eis, dum eſſet in minoribus ordinibus conſtitutus, juramenta quædam in damnum Epiſcopalis juris fecerunt prius quàm de Pontificis electione tractatus aliquis haberetur: [1 *traſq.*] Pro juratione incauta imponi fecimus Epiſcopo pœnitentiam congruentem: [2 *& infrà.*]

Quia *l* non juramenta, ſed perjuria potius ſunt dicenda, quæ contra utilitatem eccleſiaſticam attentantur: mandamus, quatenus ab ipſis canonicis inquiras ſuper præmiſſis diligentius veritatem: & ſi ea inveneris eſſe vera, quod in damnum Epiſcopalis juris repereris taliter attentatum, in ſtatum debitum, appellatione remota, reducas.

[1 *Quæ utrum ſervari debeant, cùm ex eis contingeret præſertim reditus Epiſcopales minorari, vir providus & diſcretus olim nos duxit idem Epiſcopus conſulendos. Nos igitur ſaluti ejus paterna volentes ſolicitudine providere.*]

[2 *Et nihilominus attendentes quòd juramentum non ut eſſet iniquitatis vinculum fuerit inſtitutum, &c.*]

CAP. XXVIII.

Iuramentum præſtitum ſuper actu à lege infirmato principaliter favore jurantis, licet ſecundariò in favorem publicum, neceſſariò eſt obſervandum, ſi non vi, nec dolo fuit præſtitum, & in alterius præjudicium principaliter non redundat. h.d. multùm ſingulariter conſiderata medulla capituli.

Idem *Beluacenſi Epiſcopo.*

CVm contingat *a* interdum, quòd conſtante matrimonio mulieres alienationibus ſuper rebus dotalibus & donationibus propter nuptias conſentiant, ne ulterius contraveniant proprio ſacramento firmando, ac ſoluto proceſſu temporis matrimonio contravenire nitantur: utrum hoc eis liceat, à nobis tua fra. requiſivit. Nos autem f. t. t. r. quòd etſi mulierum conſenſus in talibus non videatur obligatori⁹ ſecundùm legitimas ſanctiones, ne tali tamen prætextu viam contingat perjuriis aperire: mulieres ipſæ ſervare debent hujuſmodi juramenta, ſine vi & dolo ſponte pręſtita, cùm in alterius præjudicium non redundent, nec obſervata vergant in diſpendium ſalutis æternæ.

CAP. XXIX.

Movens bellum injuſtum compellitur reſtituere, quæ per violentiam occupavit, & eos abſolvere, à quibus indebitè juramenta extorſit. hoc dicit, uſq. ad verſ. Iuramentum.

Idem.

SIcut: *& infrà.* Si conſtiterit *b*, quòd prædictus H. injuſtè bellum moverit contra I. ipſum H. ſtudeatis inducere ut univerſa per hujuſmodi violentiam occupata reſtituat conquerenti, eum à præſtito ſibi juramento prorſus abſolventes. Quòd ſi acquieſcere noluerit, ipſum ad hoc (ſi præmiſſa veritate nituntur) cogatis per ſententiam excommunicationis, terram ejus interdicti ſententiæ ſupponentes.

Non aſtringitur quis juramento ad implendum quod juravit, ſi ab alia parte non impletur, cujus reſpectu præſtitum eſt juramentum. hoc dicit.

Iuramentum autem quod I. ſe aſſerit præſtitiſſe, ſi de aſſenſu factum eſt utriuſque, eum non ligat, qui præſtitit, dum ille cui præſtitum fuerit, ſervare negligit, quod promiſit.

CAP. XXX.

Clerici non habentes temporalia à laicis, non tenentur eis præſtare juramenta fidelitatis.

Idem *in concilio generali* c.

NImis de jure divino *d* quidam laici uſurpare nituntur, cùm viros eccleſiaſticos nihil temporale obtinentes ab eis, ad præſtandum ſibi fidelitatis juramenta compellunt. Quia ſecundùm Apoſtolum *e*, ſervus ſuo Domino ſtat aut cadit, ſacri auctoritate concilii prohibemus, ne tales clerici perſonis ſecularibus præſtare cogantur hujuſmodi juramenta *f*.

CAP. XXXI.

Qui jurat non eſſe contra aliquem, poteſt in cauſis propriis & eccleſiæ ſuæ eſſe contra eum. h.d. ſecundùm intellectum gloſſæ.

Honorius III. *A. & C. Canonic. Antiochen.*

PEtitio *g* veſtra nobis exhibita continebat, quod eccleſia Antiochena vacante, Princeps Antiochen. timens conſpirationes aliquas fieri contra eum, à vobis juramentum extorſit, quòd contra ipſum non eſſetis de cætero: [1 *& infrà.*] Interpretatione *h* congrua declaramus, vos juramento hujuſmodi non teneri, quin pro juribus & honoribus ipſius eccleſiæ ac etiam ſpecialibus *i* veſtris legitimè defendendis contra ipſum Principem ſtare liberè valeatis, coërcendo vos à machinatione duntaxat, per quam idem Princeps deberet læſionem perſonæ vel ſui amiſſionem incurrere Principatus.

[1 *Cùm autem dictus Princeps adeò adverſus ipſam eccleſiam*

---

a 1. *Corinth.* 15. b *Pſal.* 109. c *Pſal.* 131. d *Levitic.* 19. *Matth.* 5. e *Domino.* f *Epheſ.* 5. g *Eccleſ.* 23. h 1. *Timoth.* 5. i *Vid. l. generaliter. C. de Epiſc. & cler. & l. ſi pater. C. de haered. inſtit.* k *Cap.* 3. *tit. de conſtit. in* 3. *compil. Vid. Guid. Pap.* l *al. quia verò.*

a *Cap.* 1. *eod. tit. in* 4. *compilatione.* b *Cap.* 2. *eod. tit. in* 4. *compilation.* c *Lateranen. ſub Innocent. III.* d *Cap.* 8. *eod. tit. in* 4. *compil.* e 1. *Corinth.* 5. f *juramenta.* g *Nota quæ conditiones intelligantur in juramento. de quibus Areti. in* §. *aque. Inſtit. de except. Iaſ. in l. ſi convenerit. ff. de juriſd.* h *In uno. Hoc autem interpretatione congrua.* i *Specialibus legitur in omnibus ſcriptis, licet in aliquot vulgatis mendosè legatur ſpiritualibus.*

frequentes habeat quæſtiones, nec vos ipſi deeſſe eccleſiæ ſine ipſius detrimento poteſtis, nec eidem audetis adeſſe, ne videamini contra dictum facere juramentum. Quare nobis humiliter ſupplicaſtis, ut vobis ſuper his paterna providere ſolicitudine dignaremur. Nos igitur utilitati eccleſiæ ejuſdem, & ſaluti ac famæ veſtræ, & honori dicti principis pariter providentes.]

CAP. XXXII.

Cùm agitur de uſuris, poteſt judex in qualibet parte litis ex officio ſuo deficientibus probationibus exigere à partibus juramentum de veritate dicenda. Et eadem ratione idem in qualibet cauſa, in qua imminet peccatum, ſecundùm Panormitanum.

Idem *Archidiac. & magiſtro G. canonico Tullen.*

EXliteris *a* veſtris accepimus, quòd ſuper cauſa uſurarum vobis pro G. contra E. ab Apoſtolica ſede commiſſa, non potuit per teſtes ipſius G. per te productos de ſortis quantitate liquere, licet de obligatione pignoris conſtitiſſet: unde expedire videtis, quòd exigatur de dicenda veritate à partibus juramentum, cùm ex fama quaſi notorium habeatur, præfatum E. ex quadam terra ipſius G. ſibi titulo pignoris obligata, ſortem & amplius percepiſſe. Ne igitur ex hujuſmodi juramenti defectu juſtitia (occulta veritate) ſuccumbat: mandamus, quatenus partes ad præſtandum hujuſmodi juramentum per cenſ. eccleſ. appel. remota cogatis.

CAP. XXXIII.

Si poſitus in dignitate alienat bona dignitatis, non valet alienatio, & ipſemet revocare debet non obſtante juramento de non revocando, maximè ſi prius jurat non alienare. h. d. ſecundùm verum intellectum Panormitanus.

Idem *Colloſſen.* b *Archiepiſcopo & ejus ſuffraganeis.*

INtellecto jamdudum, quòd chariſſimus in Chriſto filius noſter Hungariæ Rex illuſtris, alienationes quaſdam fecerit in præjudicium regni ſui, & contra Regis honorem. Nos eidem Regi dirigimus ſcripta noſtra, ut alienationes prædictas, non obſtante juramento, ſi quod fecit de non revocandis eiſdem, ſtudeat revocare *c*. Quia cùm teneatur, & in ſua coronatione juraverit, jura regni ſui & honorem coronæ alligata ſervare, illicitum profectò fuit, ſi præſtitit de non revocandis alienationibus hujuſmodi juramentum: & propterea penitus non ſervandum.

CAP. XXXIV.

Si mulier juravit aliquem eſſe maritum, & ſuccubuit, quia aliter non probavit, non datur nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi.

Gregorius IX. *Epiſcopo Cenoman.*

MVlieri, quæ in jure præſtito juramento adſeruit virum talem in ipſam per verba de præſenti matrimonialiter conſenſiſſe, probationes alias non habenti, viro ab ejus impetitione per ſententiam abſoluto, nec debes licentiam dare cum alio matrimonium contrahendi, ne actor perjurii videaris *d*: nec hoc ei dicimus prohibendum: ne fortè ſi falſum juraverit, matrimonium contingat legitimum impediri: ſed ſuæ conſcientiæ eſt potius relinquenda.

CAP. XXXV.

Qui juravit ſervare ſtatuta edita, & poſtea per illud juramentum aliter non jurando promiſit ſervare edenda ſeu poſtea edita, non tenetur ex juramento ad noviter edita. hoc dicit, ſecundùm verum intellectum.

Idem.

CLericus, qui juravit ſe ſtatuta in eccleſia ſua edita ſervaturum, promittens per idem juramentum ſtatutum, quod poſtmodum ſubſecutum eſt, fideliter ſervare. Licet tranſgredi non debuerat, quod promiſit, non tenetur ad illius obſervantiam ex debito præſti juramenti.

CAP. XXXVI.

Iuramentum litis deciſorium à judice delatum ſine juſta cauſa recuſari non poteſt: delatum verò à parte, licitè recuſatur vel refertur: in actione tamen famoſa non licet reo referre. hoc dicit uſque ad §. ſanè.

Idem *H. judici.*

IVramentum *a* à te parti delatum, niſi juſta de cauſa non potuit recuſari. Quamvis, quod in judicio à parte parti defertur, recuſari poſſit licitè, ac referri: ſed liceat convento famoſa actione referre hujuſmodi jurandum.

Actore nihil probante, reus eſt abſq; omni onere abſolvendus: verò præſumptio eſt pro eo, defertur reo juramentum, vel ipſi actori, conſideratis perſonarum, & cauſæ circumſtantiis. h. d.

Sanè ſi actor *b* omninò in probatione defecerit, non debet (& ſi nihil præſtiterit) obtinere. Præſumptione verò faciente pro illo, reo deferri poteſt, ad oſtendendam ſuam innocentiam, juramentum, niſi judex (inſpectis perſonarum & cauſæ circumſtantiis) illud actori viderit deferendum.

DE EXCEPTIONIBVS.

TITVLVS XXV.

CAP. I.

Si teſtis de crimine contra eum excepto convincitur, vel alias convictus apparet, repellitur à teſtimonio, ſed de crimine non punitur, quia non tangit negotium principale.

Celeſtinus III.

DEnique *c*, quòd in dicta & perſonas teſtium [1 *& infrà.*] Si crimina teſtibus objiciuntur, de quibus non fuerant hactenus accuſati, ſi tantùm per exceptionem opponuntur, probatio illorum criminum exhibenda eſt, antequam cauſa per ſententiam terminetur: cùm (ſicut canonica inſtituta declarant) teſtes abſque ulla infamia vel ſuſpicione vel manifeſta macula in ferendo teſtimonio requirantur. Quòd ſi ſola crimina, de quibus alio tempore convicti vel confeſſi fuerunt teſtes, objiciuntur, à teſtimonio repelli poſſunt: quia ſicut Stephanus Papa *d* & alii Pontifices multi Romani teſtantur, non eſt credendum contra alios eorum confeſſioni, niſi priùs ſe probaverint innocentes. Cæterùm ſi de criminibus ad ſolam exceptionem objectis teſtes convicti fuerint ſive confeſſi, pœna ordinaria mulctari non debent, cùm accuſatio in ipſos ſecundùm juris ordinem non procedat. Sufficit ergo ſi à perhibendo teſtimonio repellantur, præſertim cùm tamen quod eis objicitur, cauſam, de qua agitur, contingere non videtur.

[1 *Quibus ante juramentum vel depoſitiones nihil objectum fuit, poſt atteſtationes publicatas poſſet opponi, hoc in Romana eccleſia de longa conſuetudine obtinuiſſe cognoſcas, ut ante juramentum vel depoſitiones & poſt, in dicta & etiam perſonas teſtium legitima exceptio poſſit opponi, &c.*]

CAP. II.

Reo excipiente de excommunicatione contra actorem, non obſtat replicatio communionis.

---

a *Vid. Guid. Pap. hic. & Beat. Thom. 2. 2. quæſtion. 78. art. 3.* b *Colon. alit. Colocen. in omnibus.* c *Vid. leg. prohibere, §. quod plane. per Bartol. ff. quod vi aut clam.* d *Iuramentum non debet deferri ei, quem credimus incurſurum perjurium. l. 2. C. de ind. vidui. toll.*

a *Vid. Guid. Pa. hic.* b *Vid. Bart. in l. 1. D. de except. ſpo.* c *L. tit. de prob. Salic. & alii in l. qui accuſare. C. de edendo.* c *L. eod. tit. in 2. compil.* d *Epiſt. 2. Refert. Burch. lib. 1. Dec. c. 164.* e *ſcilicet Felix, Calixtus & Damaſus, quorum refert Burch. à liure dicta l. 1. Dec. c. 169. 171. & 172.*

Imp-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN